

ВІДГУК

офіційної опонентки на дисертаційну роботу
Коцупала Олександра Віталійовича
на тему «Облікове забезпечення фінансового прогнозування на
підприємстві», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 071 Облік і оподаткування

Актуальність теми дисертаційної роботи

Загострення конкуренції, постійне ускладнення ринкових умов господарювання стимулюють важливість фінансового прогнозування. Точний фінансовий прогноз стає критично важливим компонентом успіху та стратегічним компасом, який спрямовує розподіл ресурсів, перевіряє бізнес-моделі та створює довіру важливих заінтересованих сторін. В контурі інформаційного забезпечення фінансового прогнозування особлива роль належить обліковій інформації, яка є своєрідним інформативним індикатором різних загроз та ризиків. Посилюються можливості обліку завдяки розширенню та ускладненню структури його інформаційних ресурсів, методів отримання та обробки інформації для фінансового прогнозування. Координаційна взаємодія облікового забезпечення, яке включає збір, обробку та аналіз фінансових даних з інструментами фінансового прогнозування дозволяють підприємству сформулювати потужний механізм управління, який буде забезпечувати реагування на навколишні ризики, небезпеки й загрози в господарській діяльності.

Отже, тема дисертаційної роботи Коцупала Олександра Віталійовича, що спрямована на розвиток теоретичних положень та практичних аспектів облікового забезпечення фінансового прогнозування на підприємстві є актуальною. Завдання, які автор дисертаційної роботи вирішує, за своїм обсягом, глибиною висвітлення та переконливістю аргументів свідчать, що

облікова наука поповнилася науковою розробкою, яка має важливі теоретичні, методичні та практичні положення.

Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями

Окремі результати дисертації Коцупала О.В. відображені у науково-дослідній роботі Державного торговельно-економічного університету. Зокрема, робота проводилась в межах науково-дослідних тем: «Трансформація обліку та звітності в умовах особливого періоду» (Номер державної реєстрації 0123U101292); «Імпакт глобальних змін економіки та цифрової трансформації на професійну діяльність бухгалтера» (Номер державної реєстрації 0124U003071). У межах зазначених тем, автором розроблені рекомендації щодо дисконтування майбутніх грошових потоків в умовах невизначеності з метою оцінки окремих статей фінансової звітності; досліджено модифікацію інформаційних запитів залежно від динаміки зміни стратегії суб'єктів господарювання в поступідемічних умовах та воєнного стану, розроблено підходи до розвитку системи облікового забезпечення управління, у тому числі, фінансового прогнозування.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертаційній роботі

Основні наукові положення, висновки та рекомендації, які сформульовані в дисертаційній роботі в достатній мірі обґрунтовані застосуванням значної кількості загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, як то: історико-логічний метод (с. 44-47, с. 48-50, с. 51-52, с. 69-71, с. 82-83, табл. 2.7) для дослідження періодизації етапів концептуальних змін в підходах до формування та розкриття облікової інформації й трансформації інформаційних запитів управління; класифікації та типології (с. 36-38, табл. 1.7, с. 68-69, с. 103-105, с. 117-119, табл. 2.10, табл. 2.11, табл. 2.13) при розробці підходів до класифікації методів фінансового прогнозування, видів та методів оцінки фінансових ризиків; системно-структурний (с. 62-65, рис. 1.7, с. 114-115, с. 147-150, с. 190-195) для аналізу економічних процесів та явищ; метод компаративного аналізу(с. 30-33, с. 34-35, с. 95-97, с. 135-137) при порівнянні ключових характеристик, цілей і методів, що застосовуються у фінансовому плануванні, прогнозуванні та бюджетуванні; абстрактно-

логічний (с. 60-62, с. 71, с. 74-75, табл. 1.9, табл. 2.1-2.5) для здійснення теоретичних узагальнень та формулювання пропозицій щодо удосконалення облікового забезпечення фінансового прогнозування; емпіричний та анкетування (с. 44-45, Додаток А, с. 53-54, с. 98-100, рис. 2.3, Додаток К, с. 128-130, табл. 3.10) для дослідження практики фінансового прогнозування суб'єктів господарювання на основі проведеного опитування; метод математичного моделювання та сценарного аналізу с. 109-111, с. 150-165, с. 168-170, Додатки Д, Е, Ж, И) для проведення сценарного моделювання розвитку воєнних дій в Україні для побудови фінансових прогнозів та бюджетів; узагальнення (с. 79-81, с. 142-144, с. 211-218) для формування висновків за результатами дослідження.

Інформаційну базу дослідження становлять законодавчі та нормативно-правові акти, Міжнародні стандарти фінансової звітності, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, наукова монографічна література, статистичні дані Державної служби статистики України і Національного банку України. Емпіричною базою забезпечення доказовості теоретичних положень, достовірності висновків і рекомендацій, обґрунтування граничних значень окремих аналітичних індикаторів є фінансова звітність суб'єктів господарської діяльності, інформаційні звіти національних і зарубіжних дослідницьких центрів, рейтингових агенцій, експертні аналітичні матеріали.

Достовірність результатів досліджень

Достовірність результатів дослідження підтверджується участю у 7-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, на яких здобувачем оприлюднені та представлені на обговорення власно сформовані висновки. Зокрема, такі доповіді: «Актуальні проблеми та перспективи облікового забезпечення фінансового прогнозування» (*Розвиток обліку, аудиту та оподаткування в умовах інноваційної трансформації соціально-економічних систем*, м. Кропивницький, 17 грудня 2021 р.), «Прогнозування в управлінні безперервністю бізнесу» (*Бізнес-аналітика в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю: матеріали*, м. Київ, 16 березня 2023 р.), «Система прогнозних фінансових показників на підприємстві» (*Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів*, м. Житомир, 1 лютого 2024 р.), «Вплив поведінкових ефектів на облікову інформацію та фінансову звітність»

(Трансформація обліку та звітності в умовах соціальноекономічних викликів, м. Київ, 27 березня 2024 р.), «Фінансове прогнозування в умовах глобальних викликів» (Обліково-фінансова наука і практика: пріоритети розвитку та місія у воєнний час м. Київ, 16 листопада 2022 р.), «Фінансове бюджетування на основі ризик-орієнтованого підходу» (Фінансовий бізнес: стійкість, інклюзивність і соціальна відповідальність, м. Київ, 2024 р.), «Моделювання прогнозної фінансової звітності» (Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами, м. Луцьк, 6 грудня 2024 р.).

Наукова новизна результатів дослідження

У дисертаційній роботі здобувачем сформульовано та обґрунтовано низку положень, висновків та пропозицій, які визначаються науковою новизною. Наукові положення сформульовані здобувачем самостійно й відображають його особистий внесок в розвиток економічної науки, а саме.

Наукову цінність має удосконалення теоретичного концепту архітекτονіки і змісту облікового забезпечення фінансового прогнозування через синергію облікових підсистем та інституційних факторів макро-, мезо- та мікрорівня в домінантних умовах ризикового ринкового середовища, що збагатило облікову науку в частині підсилення інформаційної складової забезпечення фінансового прогнозування (с. 62-79, Додаток Р, Додаток С).

Цінність наукової новизни підтверджується удосконаленням теоретичних основ фінансового прогнозування в контексті облікових концепцій безперервності діяльності та збереження капіталу через систематизацію індикаторів невизначеності для подальшої оцінки безперервності діяльності, що дозволяє підвищити надійність прогнозної інформації при формуванні бізнес-стратегії та в процесі аудиту фінансової звітності на її відповідність принципу безперервності діяльності (с. 47-62, табл. 1.5, с. 190-200).

Заслуговують на увагу пропозиції автора щодо удосконалення організаційно-методичних засад облікової складової політики управління ризиками підприємств в частині ідентифікації та оцінки ризиків, реагування на ризики та розкриття інформації про ризики у фінансовій звітності, що сприяє інтеграції цієї інформації в системі фінансового прогнозування та бюджетування (с. 116-142, Додаток Т).

Автор виявив себе кваліфікованим аналітиком, про що свідчить удосконалення методичного інструментарію фінансового прогнозування на основі сценарного моделювання розвитку подій та аналізу специфічних викликів, що дозволяє з достатньою повнотою забезпечити точність та обґрунтованість отриманих результатів для досягнення вищого рівня ефективності управлінських рішень (с.145-167, Додаток Г).

Дисертантом удосконалені методичні підходи до розробки фінансових бюджетів на основі створеної цілісної та гнучкої системи ризико-орієнтованого бюджетування, що уможливорює оптимізацію фінансових ресурсів, забезпечує гнучкість фінансового планування для потреб управління (с. 168-183, Додаток Е, Додаток Ж, Додаток И, Додаток К, Додаток Л).

Наукову цінність має удосконалення організаційно-методичних підходів до верифікації прогнозної інформації в контексті формування інтегрованої звітності на основі використання інструментів предиктивної аналітики, що сприяє розширенню ландшафту довіри до корпоративної звітності (с. 183-210).

В дисертації набули подальшого розвитку:

- категоріально-понятійний апарат теорії фінансового прогнозування та його облікового забезпечення з урахуванням внутрішніх та зовнішніх факторів, що значно посилює можливості механізму фінансового прогнозування на підприємстві (с. 30-44);

- теоретико-методичні засади оцінки об'єктів обліку на основі виокремлення критеріїв їхньої залежності від подій майбутнього, що уможливорює формування прогнозної інформації для стратегічного управління, а також забезпечення інформаційних потреб при прийнятті управлінських рішень з різним горизонтом планування (табл. 2.9, табл. 2.11, табл. 2.12, Додаток Д);

- методичні підходи до прогнозування майбутніх грошових потоків на засадах багатосценарного аналізу, що забезпечує формування релевантної прогнозної інформації для потреб управління (табл. 2.8, рис. 3.3, табл. В.3);

- організаційно-методичні підходи до визначення цільових орієнтирів прогнозів та їх ключових фінансових параметрів, що суттєво розширює можливості облікової інформації для розробки стратегій розвитку підприємства (с. 82-97);

– підходи до діагностики облікової інформації на предмет її релевантності, що забезпечує більшу точність фінансових прогнозів з метою адаптивного реагування на економічну турбулентність в умовах воєнного стану (с. 92-116).

Практична цінність положень, результатів та висновків

Значимість отриманих результатів дисертації полягає у використанні результатів дослідження в практичній діяльності суб'єктів господарювання. А саме: стратегічною групою «Софія» (довідка № 9/01/24 від 16.01.24 р.), ТОВ «БДО» (довідка № 327/05А від 08.05.2024 р.), АТ «Укргазвидобування» (довідка №041-014 від 06.09.24 р.), ТОВ «ГЛАСС ЛТД» (довідка № 529/22 від 21.02.2024 р.).

Повнота викладення наукових положень, висновків в опублікованих працях

Основні положення та результати дисертаційної роботи опубліковані в 5 наукових працях, з яких: 4 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття у науковому фаховому виданні України, що включено до міжнародної наукометричної бази Scopus. У роботах, опублікованих у співавторстві, виділено особистий внесок здобувача, що відображено у списку опублікованих робіт за темою дисертації. На захист представлено лише власні наукові розробки автора.

Опубліковані матеріали повністю відображають зміст дисертації та відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. № 44. Обсяг висвітлення результатів дисертації у наукових публікаціях є достатнім.

Оцінка змісту дисертаційної роботи

Основний зміст дисертації структурований за розділами та підрозділами. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі доведено актуальність теми дисертації, обґрунтовано наукову та практичну цінність, визначено мету і задачі дослідження, описаний зв'язок

дисертації з науковими планами та темами, надана інформація щодо апробації дисертаційної роботи та публікацій здобувача.

В першому розділі «Теоретичні засади облікового забезпечення фінансового прогнозування» проведений аналіз понятійного апарату і визначена роль фінансового прогнозування в стратегічному управлінні та забезпеченні сталого розвитку підприємства; досліджено фінансове прогнозування в контексті облікових концепцій безперервності діяльності та збереження капіталу, сформовано новий погляд на облікове забезпечення інформаційної системи фінансового прогнозування для підвищення його ефективності.

В другому розділі «Розвиток облікового забезпечення фінансового прогнозування на підприємстві» досліджено цільові орієнтири та ключові показники фінансового прогнозування як базові положення його облікового забезпечення, проведена діагностика релевантності облікової інформації для потреб фінансового прогнозування, запропонований підхід до ідентифікації фінансових ризиків та надана оцінка їх впливу на прогнозні показники в умовах економічної невизначеності.

В третьому розділі «Формування прогнозної інформації для прийняття управлінських рішень» запропонований методичний інструментарій формування прогнозної інформації в системі стратегічного управлінського обліку, методичний підхід до розробки фінансових бюджетів в системі ризико-орієнтованого бюджетування, за допомогою методу моделювання представлений авторський підхід до верифікації прогнозної інформації в контексті новітніх трендів перспективно-орієнтованого розкриття в інтегрований звітності.

Висновки до розділів та за результатами роботи сформульовані чітко та зрозуміло і відповідають змісту дисертаційної роботи.

Анотація відображає основний зміст дисертації та достатньо повно розкриває наукові результати та практичну цінність роботи.

Список використаних джерел налічує 352 найменування і складається з вітчизняних та зарубіжних публікацій.

Обсяг основного тексту дисертації становить 218 сторінок, що відповідає встановленим вимогам.

Таким чином, оформлення дисертації повністю відповідає вимогам Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами).

Академічна доброчесність

Порушень академічної доброчесності в дисертації та наукових публікаціях, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не виявлено. Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих працях. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення, які є результатом особистого наукового пошуку.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Серйозних недоліків, під якими розуміються такі, що ставлять під сумнів одержані дисертантом основні висновки, на наш погляд, дисертаційна робота не містить. Проте певні недоліки і дискусійні положення мають місце і можуть бути підставою для обговорення під час захисту роботи, зокрема вони зводяться до таких:

1. У розділі 1 (рис. 1.6) запропонований перелік заходів щодо посилення надійності прогностної інформації при оцінці припущення про безперервність діяльності в умовах війни. Позитивно оцінюючи розробки здобувача, вважаємо, що до переліку таких заходів варто додати такий, як «автоматизація збору та збагачення даних», що передбачає використання програмного забезпечення для прогнозування, інвестування у зручні інтерфейси для отримання інтуїтивно зрозумілих панелей моніторингу прогностичних показників. На наш погляд це надало б більше гарантій щодо посилення надійності прогностної інформації через її оновлення та доступність саме в контексті принципу безперервності.

2. В роботі досить детально проаналізовано особливості облікової ідентифікації фінансових ризиків та представлена оцінка їх впливу на прогностні показники в умовах економічної невизначеності (с. 122-126, табл. 2.11). Позитивно оцінюючи відповідні результати, між тим, відмічено, що було б корисно додати такий вид фінансового ризику, як «ризик втрати прибутку основної діяльності підприємства», який обумовлюється, у тому числі, наявністю незапитаної продукції підприємства, ризиком втрати інших

операційних доходів та ін. На наш погляд, це є важливим для інтеграції цієї інформації в систему фінансового прогнозування та бюджетування.

3. У дисертації досліджений процес формування прогнозної інформації для прийняття управлінських рішень (розділ 3.1), що є важливим для підвищення ефективності прийняття стратегічних управлінських рішень суб'єктом господарювання. Однак, доцільно було б більш наочно продемонструвати зв'язок між інформаційним ресурсом (бухгалтерський облік, стратегічний облік, управлінський облік) та тим видом інформації, яку він надає. Між тим, саме розкриття такого зв'язку і впливу є найбільш цікавим з позицій розвитку облікової системи для забезпечення фінансового прогнозування на підприємстві.

4. Дисертант наочно представив загальний процес фінансового прогнозування (таблиця 3.1) та його реалізацію на прикладі конкретних даних підприємства. Позитивно оцінюючи результат використання складеного автором алгоритму фінансового прогнозування звертаємо увагу на те, що фінансове прогнозування доцільно було б представити як ітеративний процес, який потребує регулярної оцінки та коригування, що допомагає підприємствам здійснювати ефективне фінансове планування.

5. В підрозділі 3.1 автором досліджений методичний інструментарій формування прогнозної інформації в системі стратегічного управлінського обліку. Для кращого розуміння та упорядкування доцільно було б зробити уточнення щодо тих фінансових показників, для прогнозування яких варто використовувати сценарний аналіз та аналіз чутливості (табл. 3.2).

Наведені вище зауваження не змінюють загальну позитивну оцінку дослідження та не знижують науково-практичну цінність дисертації.

Загальний висновок

Дисертаційна робота Коцупала О.В. є самостійною, завершеною науковою працею, що містить елементи наукової новизни. Отримані результати дослідження і представлені рекомендації забезпечують розв'язання важливого науково-прикладного завдання щодо розвитку облікового забезпечення фінансового прогнозування на підприємстві.

Якість виконаної роботи підтверджує компетентність автора в межах теми дослідження та у застосуванні інструментарію наукового пошуку.

Обсяг, зміст, рівень та результати представленої дисертації відповідають вимогам пунктів 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 р. №44, а здобувач Коцупал Олександр Віталійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 071 Облік і оподаткування в галузі знань «Управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
професорка кафедри обліку і фінансів
Національного технічного університету
«Харківський політехнічний інститут»

Наталя ЄРШОВА

Підпис засвідчено:

Вчений секретар Національного технічного
університету «Харківський політехнічний інститут»

Максим МАЛЬКО